

комп'ютерної програми через електронні системи інформації таким чином, що будь-яка особа може здійснити до неї доступ з будь-якого місця і в будь-який час за власним вибором [3, с. 9].

Результати нашого дослідження показали, що на практиці прийнято виділяти такі найпоширеніші способи вчинення злочинів, пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм:

- 1) використання неліцензійних примірників програм для ЕОМ;
- 2) установка неліцензійних примірників програм для ЕОМ;
- 3) виробництво неліцензійних примірників програм для ЕОМ;
- 4) продаж і розповсюдження неліцензійних примірників програм для ЕОМ;
- 5) незаконне розповсюдження або незаконне розміщення програм для ЕОМ в мережі Інтернет (доведення до загального відома).

Висновок. Наприкінці хотілось би зазначити, що знання оперативним працівником основних способів вчинення злочинів, пов'язаних з незаконним відтворенням та розповсюдженням комп'ютерних програм висунення початкових оперативно-розшукових версій щодо обставин підготовки або вчинення злочину та визначення напрямків подальшого документування злочинних намірів або дій особи.

Список бібліографічних посилань

1. Безуглий Л. Соціально-правова обумовленість криміналізації незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм і баз даних. *Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Право*. 2017. Вип. 1. С. 155–159.
2. Черняк А. М. Оперативно-розшукова характеристика злочинів у сфері міжнародного студентського обміну. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 43. С. 74–82.
3. Горбаньов І. М. Особливості методики розслідування порушень авторського права щодо незаконного відтворення та розповсюдження комп'ютерних програм : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2007. 20 с.

Одержано 26.03.2019

УДК [351.773](477)

КАТЕРИНА ОЛЕГІВНА КРУТ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-3027-4198>

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ЗАКОННІСТЬ ЯК ПРИНЦИПИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Існуючий потенціал громадського контролю та подальші перспективи використання його інструментарію доводять той факт, що це явище цілком можна вважати феноменом у механізмі публічного управління, який потребує подальшого поглибленого наукового вивчення всіма науками гуманітарного циклу: від філософії до юриспруденції. Метою ж юридичних наук у науковому пізнанні суті та призначення громадського контролю – є вироблення правових основ такого контролю, визначення меж його дозволеного впливу, а отже і окреслення принципів громадського контролю за діяльністю Національної поліції України. Під принципами громадського контролю за діяльністю органів Нацполіції слід розуміти науково-обґрунтовані та законодавчо закріплені відправні начала (ідеї), які лежать в основі здійснення такого виду контролю. Вони (принципи) найбільш повно та змістовно відображають ключові аспекти організації та реалізації даної діяльності. Зазначимо, що в юридичній літературі не існує єдиного підходу щодо визначення конкретних принципів громадського контролю взагалі, щодо діяльності поліції зокрема. А відтак, нами, на основі аналізу наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства України, було виділено дві великі групи принципів громадського контролю за діяльністю Нацполіції: 1) загальні; та 2) спеціальні. Нажаль, рамки представленого наукового дослідження не дають змогу розкрити зміст всіх ключових засад, а тому ми приділимо увагу лише

загальноправовим принципом, які представляють собою основоположні, ключові засади, ідеї, які покладаються в основу будь-якої контрольної діяльності у будь-якій сфері суспільних відносин. Серед загальноправових принципів ключову роль, на нашу думку, займають засади верховенства права та законності.

Так, С. П. Головатий зазначає, що верховенство права – це ідея виключно природного права, доктрини природного права, тобто – ідея, яка виникла на визнанні одного факту: людина як істота природи з'являється на світ з певними правами і свободами, яких їй ніхто не дає і ніхто не має права від неї відібрати. І ці права та свободи називаються основоположними, які є невідчужуваними [1, с. 85–86]. Професор П. М. Рабінович зазначав, що верховенство права може бути інтерпретоване як пріоритетність у суспільстві насамперед прав людини та проявляється головним чином у таких рисах державного і громадського життя [2, с. 67]: закріплення у конституційному та інших законах держави основних прав людини (закони, які суперечать правам і свободам людини, є неправовими законами); панування в суспільному і державному житті таких законів, які виражають волю більшості або всього населення країни, втілюючи при цьому загальнолюдські цінності та ідеали – насамперед права і свободи людини (адже людина поважає свою думку і волю, і збіг останньої зі змістом законів обумовить повагу до позитивного права); врегулювання відносин між особою і державою на основі загально дозволеного принципу: «особі дозволено чинити все, що прямо не заборонено законом»; взаємовідповідальність особи і держави [2, с. 67]. Пізніше, у своїй науковій праці, що була присвячена дослідженню принципу верховенства права в інтерпретації Страсбурзького Суду та Конституційного Суду України, науковець зазначав, що під верховенством права слід розуміти «визначальну роль права у стосунках між усіма учасниками суспільного життя, у життєдіяльності державних і недержавних організацій, соціальних спільностей, груп, об'єднань, усіх людей». Автор доводить, що принцип верховенства права має самостійний характер лише у випадку, коли саме право інтерпретується як явище, що виникає й існує незалежно від держави, від діяльності її законодавчих та інших органів [3, с. 211].

Таким чином, принцип верховенства права при здійсненні громадського контролю за діяльністю Національної поліції України полягає у тому, що всі учасники відповідних правовідносин повинні неухильно дотримуватись не лише норм права, а й інших соціальних регуляторів, як-то правових звичаїв, норми моралі, тощо.

Наступний принцип, – законності, найбільш тісно пов'язаний із верховенством права. У загальному розумінні законність – це такий режим державного і суспільного життя, при якому забезпечується повне й неухильне дотримання і виконання законів, підзаконних актів усіма без винятку органами держави, громадськими організаціями, посадовими особами і громадянами [4, с. 208]. В. В. Борисов слушно підкреслює, що «законність – це якість діяльності, а не сама діяльність», вказуючи при цьому на причинно-наслідкові зв'язки між нею та її результатами. Науковець також уточнює, що якість діяльності визначає багато властивостей результату. Цим зумовлений перехід вимог законності на право (закони), правовідносини та правопорядок. Законність виступає їх важливою та істотною властивістю [5, с. 360–365]. В. М. Корельський і В. Д. Перевалов наголошують, що законність – це фундаментальна категорія усієї юридичної науки і практики, а її рівень та стан слугують головними критеріями оцінки правового життя суспільства, його громадян. Право, аналізують далі вчені, являє собою фактор соціального життя [6, с. 435]. Однак, продовжують науковці його реальність визначається не лише тим, що воно виражається в формальних позитивно-правових актах – законах, указах, постановах, кодексах та інших систематизованих збірниках. Право реальне, перш за все тому, що владна воля, виражена в законах, втілюється в поведінці людей – громадян, виконуючих закон, осіб, які вступають у відносини шляхом укладання угод, суддів та інших посадових осіб, застосовуючих закон. Право за своєю природою таке, що не може існувати поза реалізацією в правових відносинах [6, с. 435].

Таким чином, принцип законності полягає у безумовному та неухильному дотриманні суб'єктами, як тими, які здійснюють контроль, так і тими, щодо яких він реалізується, вимог законодавства України, що регулює діяльність Нацполіції. Слід також відмітити, що складність дотримання та реалізації зазначеного принципу полягає у тому, що громадський контроль у досліджуваній сфері регулюється цілою низкою нормативно-правових актів різною юридичною силою, що в свою чергу досить часто ускладнює розуміння тієї чи іншої норми права та може викликати правові колізії.

Висновок. Проведене наукове дослідження дає змогу констатувати, що принцип верховенства права тісно переплітається та прямо впливає на зміст всіх інших принципів права, а відтак його справедливо можна вважати основоположним при здійсненні будь-якої діяльності,

в тому числі і при здійсненні громадського контролю за діяльністю Національної поліції України. Це ж саме можна сказати і про принцип законності, адже будь-яка діяльність повинна здійснюватися у суворій відповідності та на основі закону. А відтак, беззаперечним є факт того, що саме верховенство права та законність є ключовими і найбільш важливими засадами здійснення будь-якої діяльності, в тому числі це стосується і здійснення громадського контролю за діяльністю органів Національної поліції України.

Список бібліографічних посилань

1. Головатий С. П. Верховенство права: юридичний принцип, який в Україні офіційно визнано та який має діяти. *Українське право*. 2006. № 1. С. 85–90.
2. Рабінович П. М. Права людини і громадянина у Конституції України (до інтерпретації вихідних конституційних положень). Харків : Право, 1997. 136 с.
3. Рабінович П. М. Верховенство права в інтерпретації Страсбурзького Суду та Конституційного Суду України. *Українське право*. 2006. № 1 (19). С. 210–220.
4. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та ін. ; за ред. В. В. Копейчикова. Стер. вид. Київ : Юрінком Інтер, 2000. 320 с.
5. Борисов В. В. Правовой порядок развитого социализма. Вопросы теории. Саратов : Изд-во Сарат. ун-та, 1977. 408 с.
6. Теория государства и права / под ред. В. М. Корельского и В. Д. Первалова. М. : Инфра-М, 1998. 570 с.

Одержано 26.03.2019

УДК 343.1

ІВАН ВОЛОДИМИРОВИЧ КУБАРЄВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри державно-правових дисциплін та міжнародного права

Донецького юридичного інституту МВС України (м. Кривий Ріг)

ЩОДО РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Недоліки взаємодії слідчого та оперативних підрозділів Національної поліції України при розслідуванні злочинів залишаються одним з факторів, що суттєво знижують ефективність їх діяльності в цьому напрямку. З прийняттям КПК України 2012 року кримінально-процесуальна регламентація інституту взаємодії на досудовому розслідуванні зазнала суттєвих змін, причому, на жаль, не тільки в позитивному плані. Певну нормативну конкретизацію взаємодія слідчого та оперативних підрозділів отримала у відомчих документах МВС України, зокрема Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженій наказом МВС України № 575 від 07.07.2017 року (далі Інструкція). Але певні проблеми повного вирішення в ній не знайшли.

Нормативно-правові акти не містять поняття взаємодії слідчого та оперативних підрозділів, а в наукових джерелах запропоновані різні її дефініції. На мій погляд, під такою взаємодією слід розуміти елемент організації розслідування, що полягає в узгодженому визначенні та здійсненні слідчих (розшукових) дій (в т.ч. негласних), оперативно-розшукових та інших заходів під керівництвом слідчого з метою ефективного вирішення завдань кримінального провадження. Така взаємодія здійснюється в певних формах, які прийнято поділяти на процесуальні та організаційні.

Як видно за запропонованого визначення, взаємодія передбачає оперативно-розшукові заходи, що здійснюються оперативними підрозділами під керівництвом слідчого (точніше, за його дорученням). Разом з тим, чинний КПК України, на відміну від попереднього, права доручати проведення таких заходів (в попередньому КПК вони називалися розшуковими) слідчому не надав. Зі змісту ст. 40, 41 КПК України випливає, що слідчий має право доручити оперативним підрозділами проведення тільки слідчих (розшукових) дій, або негласних слідчих (розшукових) дій, які, цілком очевидно, оперативно-розшуковими заходами не є. Правовою підставою для